

# БЕЛАРУСКІЯ ПЕРАКЛАДЫ СВЯШЧЭННАГА ПІСАННЯ



**Протаіерэй  
Сергій ГАРДУН,**  
прафесар  
Мінскай духоўнай  
акадэміі і семінарыі

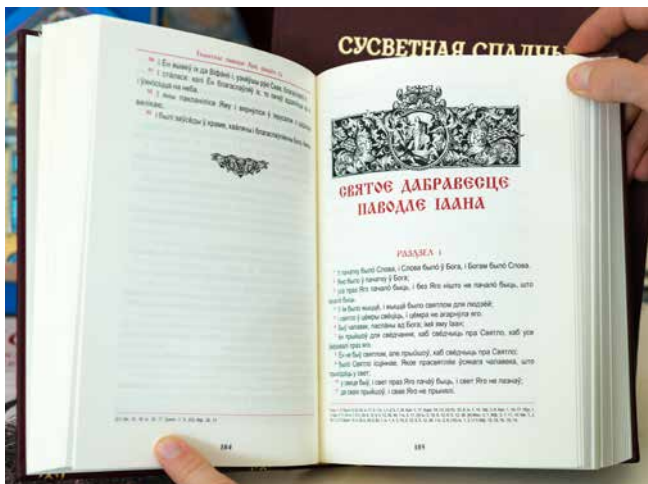
Ужніўні 2017 года выйшаў у свет Новы Запавет Госпада нашага Іісуса Хрыста у перакладзе Біблейскай камісіі Беларускай Праваслаўнай Царквы. Падчас святкавання Дня беларускага пісьменства, 2 верасня ў Полацку, адбылася першая прэзентацыя гэтага выдання. Пасля прэзентацыі было шмат радасных і ўдзячных водгукаў, і ў той жа дзень усе экзэмпляры, якія былі прывезены ў Полацк, былі раскуплены. Але сярод водгукаў на гэтую падзею былі і такія, у якіх выказвалася недаўменне: «Хіба ж праваслаўныя не ведаюць, што Свяшчэннае Пісанне ўжо перакладалася на беларускую мову і не раз выдавалася?» Хачу ад імя Беларускай біблейскай камісіі на гэтае пытанне адказаць. Калі чвэрць стагоддзя таму мы прыступалі да працы, мы ведалі пра тых пераклады, якія былі зроблены да нас, і чыталі іх. Пакуль мы працавалі над сваім перакладам, з’яўляліся іншыя

пераклады, пра якія мы таксама ведалі. Усе гэтыя пераклады мы ўважліва чыталі і аналізавалі, адзначаючы іх плюсы і мінусы. Кожны з гэтых перакладаў заслугоўвае ўвагі і сур’ёзнага аналізу, будучы вынікам вялікай працы. Зараз я вельмі коратка прадстаўлю кожны з гэтых перакладаў, адзначыўшы яго адметнасць, і гэта, я думаю, будзе адказам на пытанне, чаму патрэбны быў наш новы пераклад.

Як вядома, сучасная беларуская мова пачала фарміравацца ў XIX стагоддзі, калі для гэтага з’явіліся спрыяльныя ўмовы. У выніку падзелаў Рэчы Паспалітай беларускія землі ў канцы XVIII ст. увайшлі ў склад Расійскай імперыі, і тады адразу страціла юрыдычную сілу пастанова ўсеагульнай канфедэрацыі саслоўяў 1696 года аб забароне ў Рэчы Паспалітай беларускай мовы ў афіцыйным ужытку. Асабліва важнае значэнне для лёсу беларускай мовы мела пастанова Полацкага ўніяцкага сабора 1839 года аб вяртанні беларускіх уніяцкаў да веры сваіх продкаў — святога Праваслаўя. Неўзабаве пасля таго, як адбылося ўз’яднанне, у студзені наступнага, 1840 года, мітрапаліт Іосіф Сямашка, галоўны рухавік гэтага працэсу, разаслаў па ўсіх прыходах указ Свяцейшага Сінода аб тым, каб ва ўсіх храмах пропаведзь гучала не на польскай мове, а на простаў агульнаразумелай мове прыхаджан, г. зн. на беларускай. Так беларуская мова, якую палякі зняважліва называлі хлопскай, набыла ў праваслаўных храмах годнасць мовы царкоўнай пропаведзі, што выклікала абуджэнне нацыянальнай самасвядомасці нашага народа.

Па меры росту нацыянальнай самасвядомасці беларусаў паўстае пытанне пра пераклад Свяшчэннага Пісання. Пачынаючы з 1913 года ў перыядычным друку сталі выказвацца пажаданні аб перакладзе і выданні Свяшчэннага Пісання на беларускай мове, аднак Першая сусветная вайна і бежанства, бальшавіцкі пераварот і грамадзянская вайна затрымалі рэалізацыю гэтай ідэі.

Першым, каму ўдалося яе рэалізаваць, быў багтысцкі прасвітар Лукаш Дзекуць-Малей (1888–1955). Разам са сваёй жонкай Серафімай ён перакладае ў Брэсце на пачатку 1920-х гадоў чатыры Евангеллі, якія ў 1926–1930 гадах выходзяць асобнымі брашурамі ў багтысцкім выдавецтве «Компас», што

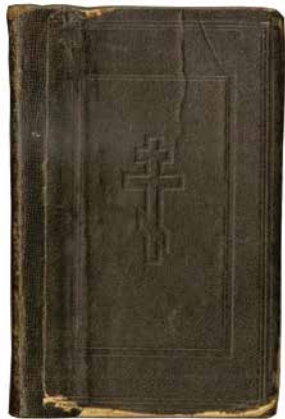




Антоні Луцкевіч



знаходзілася ў польскім горадзе Лодзі. Лукашу і Серафіме Дзекуцям-Малеям у іх працы па перакладу актыўна дапамагаў вядомы беларускі культурны і палітычны дзеяч Антон Луцкевіч (1884–1946), які рэдагаваў тэкст перакладу. Вынікам гэтай сумеснай працы стала выданне ў 1931 годзе ў г. Гелсінгфорсе «Новага Запавету і Псалмаў» — першага нова-беларускага перакладу Свяшчэннага Пісання. Важна заўважыць, што на вокладцы выдання змешчаны быў васьміканцовы крыж, які традыцыйна ўжываецца ў Праваслаўнай Царкве і не ўжываецца беларускімі католікамі і пратэстантамі. Такім чынам, хоць выданне і было здзейснена пратэстантамі, але было разлічана перш за ўсё на праваслаўных чытачоў. Вядома, што ў працэсе перакладу Л. Дзекуць-Малей меў кантакты з праваслаўным духавен-



ствам, якое выказвала сваю падтрымку намаганням перакладчыка, а таксама гатоўнасць распаўсюджаць Свяшчэннае Пісанне на роднай мове сярод народу, пра што Л. Дзекуць-Малей з радасцю паведамляе А. Луцкевічу ў пісьме ад 22 кастрычніка 1928 года. Мова перакладу адрозніваецца стылістычнай лёгкасцю і натуральнасцю, тут няшмат моўных эксперыментаў. Гэты пераклад перавадаваўся ў 1948 г. у Лондане, у 1985 г. у Таронта і ў 1991 г. без указання месца. Аднак трэба адзначыць, што нормам сучаснай літаратурнай мовы ён яўна не адпавядае. Вось прыклады граматычнай неадпаведнасці (з правага боку для параўнання даецца наш пераклад, які мы сёння прэзентуем):

Пераклад Л. Дзекуця-Малея	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. I, 20: бо зарадзіўшаея ў ёй ёсць ад Духа Святога	бо зароджанае ў Ёй ёсць ад Духа Святога
Мф. II, 4: дзе належа нарадзіцца Хрысту?	дзе мае нарадзіцца Хрыстос?

Мф. IX, 11: Вучыцель ваш есць і п'ець	есць і п'е Настаўнік ваш
Мк. I, 10: тут жа ўгледзіў Іоан расчыняючыся неба	убачыў адразу Іаан, што раскрываюцца нябёсы

Часам няўдалы пераклад граматычнай канструкцыі перашкаджае яснаму разуменню сэнсу, напрыклад:

Пераклад Л. Дзекуця-Малея	Пераклад Біблейскай камісіі
Ін. I, 9: Святло... прасвячае ўсякага чалавека прыходзячы ў свет	Святло... прасвятляе ўсякага чалавека, што прыходзіць у свет

Паводле тэксту левай калонкі атрымліваецца, што Святло, прыходзячы ў свет, асвятляе чалавека, а на самой справе Святло асвятляе чалавека, які прыходзіць у свет.

Ёсць у гэтым перакладзе і сур'ёзныя лексічныя недахопы. Напрыклад, усім вядомае і зразумелае слова «сінагога» (а ў часы Дзекуця-Малея яно было яшчэ больш звыклым, бо яўрэі тады складалі значную колькасць насельніцтва Беларусі) аўтар чамусьці не ўжывае і паслядоўна замяняе яго словам «школа», напрыклад:

Пераклад Л. Дзекуця-Малея	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. IV, 23: І хадзіў Ісус па ўсёй Галілеі, навучаючы ў школах іх	І хадзіў Ісус па ўсёй Галілеі, навучаючы ў сінагогах іхніх
Мк. I, 21: у суботу ўвайшоў Ён у школу і навучаў	у суботу ўвайшоў Ён у сінагогу і вучыў

Чытаючы тэкст Л. Дзекуця-Малея, можна падумаць, што Ісус быў школьным настаўнікам.

Грэчаскае слова «ієρόν» перакладаецца то словам «храм» (Мф. IV, 5), то словам «царква» (Мф. XII, 5, 6; Лк. XVIII, 10; Ін. VII, 14), то словам «святыня» (Мф. XXI, 12, 14, 15). Слова «θεῖοστυρίον» перакладаецца то як ахвярнік (Мф. V, 23), то як жэртвенік (Мф. XXIII, 35). Як бачым, тут няма ўстойлівасці ў тэрміналогіі.

Л. Дзекуць-Малей і А. Луцкевіч у сваім перакладзе пазбягаюць ужываць старажытныя беларускія словы з каранем «благ», такія, як «благадатны» або «благаслаўлены». Адмовіўшыся ад гэтых звыклых і вядомых слоў, яны ствараюць неалагізмы, якія царкоўным людзям рэжуць вуха і, акрамя таго, скажаюць сэнс арыгіналу, напрыклад:

Пераклад Л. Дзекуця-Малея	Пераклад Біблейскай камісіі
Лк. I, 28: радуйся, дабрадатная... багаслаўлена ты між жанок	радуйся, Благадатная... благаслаўленая Ты сярод жанчын

У першым выпадку «дабрадатная» — гэта марфемны пераклад царкоўнаславянскага слова «благодатная», але ў адпаведным грэчаскім слове «κεχαριτωμένη» гэтых марфем зусім няма, κεχαριτωμένη літаральна азначае «Тая, што атрымала багадаць», і адпаведнік «дабрадатная» гэтага сэнсу не перадае. Дарэчы, сам тэрмін «багадаць» аўтары перадаюць словам «ласка» (Лк. I, 30 — ты знайшла ласку ў Бога), тым самым не заўважаючы відавочнай сувязі паміж словамі «χάρις» (багадаць) і «κεχαριτωμένη» (благодатная).

У другім выпадку грэчаскі тэрмін «εὐλογημένη» (благаславенная) сапраўды мае два карані «εὐ» — добра і «λογος» — «слова», але перакладчыкі абедзве гэтыя марфемы падмянілі: замест «блага» яны напісалі «бага» (відаць, ад слова «Бог?»), а замест «слова» выбралі «слава», і так замест «благаславенная» атрымалася «багаслаўленая», а гэта не тое самае.

Значэнне некаторых аўтарскіх неалагізмаў часам бывае цяжка адгадаць, напрыклад:

Пераклад Л. Дзекуця-Малея	Пераклад Біблейскай камісіі
Ін. VI, 55: кроў Мая запраўды ёсць піта	кроў Мая сапраўды ёсць пітво
Мк. XI, 6: І хадзіў па вакалічных сёлах	І хадзіў па навакольных селішчах

Бываюць і кур'ёзныя выпадкі, напрыклад:

Пераклад Л. Дзекуця-Малея	Пераклад Біблейскай камісіі
Ін. VII, 2: Блізка-ж было свята жыдоўскае кучкі	А было блізка свята Іудзейскае — пастаўленне кушчаў

Тут замест перакладу той назвы свята, якая ўказана ў тэксе Евангелля — «пастаўленне кушчаў» (шалашоў) — аўтары прыводзяць адзін з народных беларускіх варыянтаў назвы свята, у якім замест маларазумелага па сваёй архаічнасці слова «кушчы» (шалашы, палаткі) з'явілася зусім іншае беларускае слова «кучкі».

Няма паслядоўнасці ў Дзекуця-Малея і з перадачай імёнаў: у адных выпадках ён бярэ народныя формы (Язэп, Якаў, Сымон, Хама, Піліп, Баўтрамей), у іншых выпадках — літаратурныя славянскія формы (Аўраам, Філіп, Ісаак і нават Іоан).



Наступным па храналогіі выхаду ў свет беларускім перакладам Свяшчэннага Пісання быў пераклад ксяндза Вінцэнта Гадлеўскага (1888–1942). Ксёндз Вінцэнт займаўся святой справай перакладу, нягледзячы на жорсткія праследаванні з боку польскага ўраду і каталіцкай

іерархіі, якія вельмі варожа ставіліся да любых праяў беларускага нацыянальнага жыцця ў касцёле. Ён служыў настацелем касцёла ў Жодзішках Свянцянскага павета і гаварыў пропаведзі па-беларуску. Віленскі рыма-каталіцкі біскуп выслаў у Жодзішкі спецыяльную камісію для расследавання гэтай «крымінальнай» справы. Разам з камісіяй, складзенай выключна з ксяндзоў-палякаў, у касцёл прыбыла паліцыя з кулямётам, якая нацэліла прынесеную зброю на натоўп багамольцаў, якіх пры гэтым пыталі, ці яны і далей хацелі б чуць у касцёле беларускую мову. І нават пад дулам кулямёта значная большасць прыхаджан выказалася за ўжыванне беларускай мовы ў касцёле! За ксяндзом Гадлеўскім быў устаноўлены строгі нагляд: ён праз дзень павінен быў з'яўляцца для рэгістрацыі ў мясцовую паліцыю. У абарону ксяндза Гадлеўскага выступіў на пасяджэнні Сената Польскай Рэспублікі 23 чэрвеня 1925 года сенатар Вячаслаў Васільевіч Багдановіч (1878–1941), прываслаўны царкоўны і грамадскі дзеяч, які прадстаўляў у Сенаце беларускую нацыянальную меншасць.

Нягледзячы на такія неспрыяльныя ўмовы працы, к 1930 году ксёндз В. Гадлеўскі скончыў пераклад Новага Запавету. Аднак каталіцкая іерархія доўга не давала дазволу на выданне гэтай працы. Толькі ў 1939 годзе ў Вільні ўбачылі свет «Čatyry Ewanelii i Apostalskija Dziei» у перакладзе В. Гадлеўскага. На той час ён паспеў перакласці ўжо і частку Старога Запавету, але вайна і смерць аўтара ад рук гестапа не дазволілі яму закончыць гэтую важную справу. У 1998 г. Гродзенская рымска-каталіцкая дыяцэзія перавыдала яго пераклад Евангелляў пад назвай «Чатыры Эванеліі».



Яго працу прадоўжыў другі каталіцкі сваячэннік — ксёндз Пётр Татарыновіч (1897–1978), які жыў у эміграцыі і вёў беларускія перадачы на ватыканскім радыё. Арыентуючыся на пераклад В. Гадлеўскага, ксёндз Пётр Татарыновіч выдаў у Рыме ў 1954 г. «Šviatuju Ewaneliju i Apostalskija Dziei» са сваімі каментарыямі, а ў 1974 годзе «Listy šviatych Apostalaŭ». Абодва гэтыя пераклады моцна насычаны паланізмамі. Вось прыклады:



Мф. I, 1: Кніга роду Езуса Хрыста
Мф. I, 18: А нараджэнне Хрыстуса гэтак было
Мф. I, 20: вось анел Панскі з'явіўся яму ў сне (звярніце ўвагу: не «ангел» і не «анёл», а іменна «анел»)
Мф. II, 11: ...ахвяравалі яму дары: золата, кадзіла і мірру (аўтар ужыў слова «кадзіла» ў значэнні «ладан», таму што па-польску «kadzido» — ладан)
Мф. III, 16: і ўвідзеў Духа Божага

Часам залежнасць аўтара ад польскай мовы настолькі моцная, што стварае зусім іншы сэнс, напрыклад:

Пераклад В. Гадлеўскага	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. XI, 6: I багаслаўлены, хто не будзе горшыцца з мяне	I блажэнны, хто не ўсумніцца ўва Мне
Мф. III, 2: Пакутуйце, бо прыблізілася каралеўства нябеснае	Пакайцеся, бо наблізілася Царства Нябеснае
Мф. III, 11: Я то хрышчу вас вадою на пакуту	Я хрышчу вас вадою дзеля пакаяння

Пад уплывам польскага і лацінскага тэкстаў Гадлеўскі аднолькава перадае розныя ў арыгінале паняцці «μοκόςιος» (блажэнны) і «εὐλογημένος» (благаслаўлены):

Пераклад В. Гадлеўскага	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. V, 3: багаслаўлены ўбогія духам	блажэнныя ўбогія духам
Лк. I, 42: Багаслаўлена ты між жанчынаў	благаслаўёная Ты сярод жанчын

Вось яшчэ некалькі выразных прыкладаў ужывання паланізмаў ксяндзом Гадлеўскім:

Пераклад В. Гадлеўскага	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. XXI, 12: I ўвайшоў Езус у святыню Божую	I ўвайшоў Іеус у храм Божы

(па-беларуску святыня — святы прадмет або святое месца, а па-польску świątynia — храм).

Пераклад В. Гадлеўскага	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. XXII, 36: Вучыцель, якое ёсць вялікае прыказанне ў законе?	Настаўнік! якая заповедзь найбольшая ў законе?

(польскае przykazanie — заповедзь).

Пераклад В. Гадлеўскага	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. XVI, 18: і на гэтай скале збудую касцёл мой	і на гэтай скале Я збудую Царкву Маю
Мк. IV, 33: I многімі такімі прыповесцямі гаварыў да іх слова	I многімі такімі прытчамі абвяшчаў ім слова
Ін. I, 29: Вось Баранак Божы, вось, каторы зносіць грэх свету	вось Агнец Божы, што бярэ на Сябе грахі свету

(Баранак — слова выключна польскае, у беларускай мове яго няма; па-беларуску можна было б напісаць «Ягня Божае», але мы тут захавалі царкоўнаславянiзм).

Асабліва блізкасць ксяндза Гадлеўскага да польскай лексікі адчуваецца ў перадачы ўласных імён і геаграфічных назваў: Езус, Хрыстус, Матэўш, Тамаш, Гэрад, Лукаш, Альжбета, Бэтлеем, Ерузалім, Абрахам, Бэтанія, Габрыэль, Натанаэль, Кайфаш, Марта, Юдаш, Гальяш, Бэльзэбуб, Месыяш. Варта заўважыць, што Гадлеўскі часам бывае непамятаўчы, ужываючы розныя формы аднаго імя, напрыклад, Хрыста і Хрыстуса (параўнай Мф. I, 1 і Мф. I, 18; Лк. IX, 20; Ін. IX, 22; Лк. II, 26 і Ін. XVII, 3), Юда і Юдаш (Мф. I, 2 і Мф. X, 4; Мк. III, 19 і Лк. VI, 16; Мф. XIII, 55 і Мф. XXVI, 14; Мк. XIV, 10, 43 і Ін. XIII, 26).

Пераклад ксяндза Пятра Татарыновіча вельмі падобны да перакладу яго папярэдніка ксяндза В. Гадлеўскага. Гэта тлумачыцца тым, што П. Татарыновіч абапіраўся на пераклад В. Гадлеўскага, лічачы яго «адным із болей dasłoiŋnych pierakładaў z łacinskaha (так сказана ва «Ustupnych vujasnieniach»)). Вось некаторыя прыклады з перакладу П. Татарыновіча:

Мф. I, 1: Kniha radavodu Jezusa Chrysta...  
 Мф. I, 17: I ad pieramiašcennia ū Babilon, da Chrystusa radoŋi ćatyrnassać.  
 Мф. I, 5: A Booz sparadziŋ Obed ad Ruth.

(Тут звяртае на сябе ўвагу, што Татарыновіч чамусьці не склянае імёны, што робіць тэкст цяжэйшым для ўспрымання)

Мф. I, 20: voš aniel Boży zjaviŋsia jamu ūva śnie (тут звяртае на сябе ўвагу недапушчальная падмена слова «Гасподні» словам «Божы»).

Мф. II, 11: achviaravali jamu dary: zołata, kadzidla j mirru (kadzidla — яшчэ больш выразны паланізм, чым «кадзіла» у В. Гадлеўскага)

Мф. III, 2: Pakutujcie, bo nablizilasja valadarstva niabiesnaje. (Цікава, што перакладчык называе цароў каралямі, але Царства Нябеснае, у адрозненні ад В. Гадлеўскага, называе не каралеўствам, а валадарствам, што, канешне, непамятаўчы).

Мф. V, 3: Bahasłaŋlony ūbohija ducham  
 Лк. I, 42: Bahasłaŋlona ty miż žanćynaŋi.

У двух апошніх прыкладах звяртае на сябе ўвагу фанетычнае адрозненне: багаслаўлены ў Гадлеўскага і bahasłaŋlony ў Татарыновіча.

Як і В. Гадлеўскі, ксёндз П. Татарыновіч ужывае слова «святыня» ў значэнні «храм», слова «прыка-

занне» ў значэнні «запаведзь», слова «прыповесць» — прытча, а таксама выраз «Баранак Божы». Аднак ксёндз П. Татарыновіч, у адрозненні ад В. Гадлеўскага, не ўжывае слова «пан» у значэнні «Гасподзь», ведаючы, што ў беларускай свядомасці слова «пан» звязана з вобразам жорсткага неміласэрнага гаспадара, а Бог, канешне, не такі, таму ксёндз П. Татарыновіч называе Яго Госпадам або Усеспадаром.



Наступная старонка ў гісторыі беларускіх біблейскіх перакладаў звязана з імем вельмі арыгінальнага аўтара — Янкі Станкевіча (1891–1976). Будучы філолагам і гісторыкам мовы, даследчыкам старабеларускай літаратуры і татарскіх «кітабаў», д-р Я. Станкевіч, пражываючы ў эміграцыі (з 1949 г. — у ЗША), прыступае ў канцы 50-х гадоў да працы над перакладам Бібліі. «Новы Закон» выйшаў асобным выданнем у Нью-Йорку ў 1970 годзе, а поўны пераклад кананічных кніг Бібліі пад назвай «Сьвятая Бібля» — у 1973 годзе. Пераклад гэты нясе на сабе вельмі моцны адбітак асобы перакладчыка з яго ўласным суб'ектыўным поглядам на мову і таму выклікае заслужанае непрызнанне, хоць выкананы па-свойму акуратна і дакладна. Я. Станкевіч пераклаў Біблію не на тую беларускую мову, якая аб'ектыўна існуе, а на тую, якую ён сам стварыў. У яго ўсё іншае — і лексіка, і граматыка, і фанетыка.

Вось некалькі прыкладаў:

Пераклад Я. Станкевіча	Пераклад Біблейскай камісіі
Мф. I, 24: Прачнуўшыся зо сну, Язэп зрабіў, як расказаў яму ангіл Спадароў	Устаўшы ад сну, Іосіф зрабіў, як загадаў яму Ангел Гасподні
Мф. II, 7: Тады Гірад патай прыгукаў мудрыцоў	Тады Ірад, употай паклікаўшы мудрацоў,
Мф. II, 11: І, увыйшоўшы ў хату, абачылі Дзецяні з Марыяю, Маткаю Ягонай	І, увыйшоўшы ў дом, яны ўбачылі Дзіця з Марыяю, Маці Яго
Мф. III, 11: Я хрышчу вас у вадзе на каяту, але Тый, што ідзець просьле мяне, дужшы за мяне, чыйго вобую я ня годны панесці.	Я хрышчу вас вадюю дзеля пакаяння; але Той, Хто ідзе за мною, мацнейшы за мяне; я не варты панесці абутак Яго.

Янка Станкевіч, як і ксёндз Гадлеўскі, не ўжывае слова «сінагога» і таксама, як Гадлеўскі, замяняе яго заўжды словам «бажніца», але апошняе слова раней ужывалася ў нашым народзе для абазначэння таго месца ў хаце, дзе знаходзяцца іконы, і ўжо таму ніяк не магло і не павінна звязацца з сінагогай, дзе абразоў быць не магло. Што датычыць форм імён, то яны пераважна даюцца ў народнай форме (напры-

клад, Хама, Мацьвей, Якаў), але непаслядоўна: напрыклад, нальга прызнаць народнымі такія формы як Абрагам або Яан. Формы некаторых імён зменены аўтарам да непазнавальнасці і гучаць нават як блюзнерства: напрыклад, імя Феафіл, якое ў перакладзе з грэчаскай мовы значыць «той, хто любіць Бога,» у Станкевіча выглядае «Хахіль».

Гаворачы пра беларускія біблейскія пераклады, трэба адзначыць таксама выданне некананічным архіепіскапам Мікалаем Мацукевічам (1917–2002) «Напрастоўнага сьвятога Евангелля» (1988, Таронта). Мова яго, на жаль, таксама далёкая ад сучаснай літаратурнай мовы, хоць і не ў той меры, як мова Я. Станкевіча.



Вядомыя таксама пераклады асобных біблейскіх кніг, зробленыя беларускім метадысцкім пастарам Янам Пятроўскім (1905–2002) — Гэнезіс (1984), Кніга Экклезіяста, або Прапаведніка (1987). Яны выдадзены на ксераксе ў Гэйнсвіле (штат Фларыда, ЗША).

Заслугоўваюць сур'ёзнай увагі і аналізу пераклады Свяшчэннага Пісання і літургічных тэкстаў, зробленыя родным братам Якуба Коласа — Міхасём Міхайлавічам Міцкевічам (1897–1991), які ў час Другой сусветнай вайны эміграваў і другую палову свайго жыцця пражыў за мяжой — спачатку ў Германіі, потым у Злучаных Штатах. Яго пераклады Евангелляў складаюць пяць спыткаў рукапісу. Акрамя таго, існуе выданне двух Евангелляў у адной кнізе (паводле Матфея і Марка). Паміж рукапісам і друкаваным выданнем шмат адрозненняў, якія з'яўляюцца вынікам рэдактарскай праўкі Міколы Прускага. Зыходнім тэкстам для перакладчыка паслужыў сучасны царкоўнаславянскі тэкст Евангелля, які ўжываецца ў праваслаўным богаслужэнні.



Характэрнай асаблівасцю гэтага перакладу з'яўляецца ўжыванне царкоўнаславянстваў. Напрыклад:

Мф. I, 20: ня бойся прыняць Марыю, жану тваю...

Мф. V, 31: калі хто разводзіцца з жаною сваею...

Калькай з царкоўнаславянскай мовы з'яўляецца таксама ўжыванне слова «дабраволенне» ў якасці адпаведніка царкоўнаславянскаму «благоволение»:

Гэта Сын Мой улюбёны, у Ім Маё Дабраволенне (Мф. III, 17; XVII, 5). Тут і ў іншых месцах Міцкевіч, аднак, ігнаруе граматычную канструкцыю царкоўнаславянскага тэксту, захоўваючы самое слова (ц-сл. «О Немже благоволих»). Яўным царкоўнаславянствам з'яўляецца таксама ўжыванне М. Міцкевічам слова «рыза» ў значэнні «вопратка»: «Не бярэце золата, ані срэбра... ні дзвьёх рызаў...» (Мф. X, 9-10).

Варта звярнуць пільную ўвагу таксама на пераклады Свяшчэннага Пісання, зробленыя нядаўна В. С. Сёмухам і А. К. Клышкам, нашымі сучаснікамі. Спачатку В. С. Сёмуха выдаў пераклад Новага Запавету і Псалтыра (Мн., 1995), а потым і ўсёй Бібліі

ў яе пратэстанцкім складзе (Duncanville, USA, 2002).

А. К. Клышка друкаваў свае пераклады Евангелляў спачатку ў часопісе «Спадчына» (з №2 за 1989 г. па №3 за 1992), а потым выдаў поўны тэкст Новага Запавету (Мн., 2014). Гэтыя два пераклады выгадна адрозніваюцца ад папярэдніх перш за ўсё тым, што яны следуюць літаратурным нормам сучаснай мовы, якой аўтары па-майстэрску валодаюць. Але ёсць у гэтых выданнях таксама і недахопы. Напэўна, паспешнасцю перакладу трэба тлумачыць пропускі некаторых слоў і нават цэлых сказаў у перакладзе В. С. Сёмухі, напрыклад, Лк. IV, 8: «Госпаду Богу [прапушчана слова «Твайму»] пакланяйся і Яму аднаму службы; Лк. VI, 32: прапушчаны цэлы сказ «Бо і грэшнікі любяць тых, хто іх любіць».

На наш погляд, шмат у В. С. Сёмухі і неапраўданых неалагізмаў: мілажаль, мілата, лішніца, псота, кленіч і г. д., напрыклад:

Пераклад Сёмухі	Пераклад Біблейскай камісіі
Лк. I, 30: Ты здабыла мілату ў Бога	Ты знайшла благадаць у Бога
Лк. VI, 45: ад лішніцы сэрца маўляюць вусны ягонья	ад перапоўненасці сэрца гавораць вусны яго
1 Пятр. III, 1: не плаціце злом за зло альбо кленічам за кленіч	не плаціце злом за зло альбо знявагай за знявагу

Хоць і ў меншай колькасці, але ёсць падобныя неалагізмы і ў перакладзе А. К. Клышкі. Напрыклад, ангельскае прывітанне Прасвятой Дзеве Марыі «χαῖρε, κεχαριτωμένη» (радуйся, Благадатная) А. Клышкам спачатку было перакладзена «Радуйся, Жыватворная», а потым папраўлена на «Радуйся, ласкаю адораная».

Непрымальным для царкоўнай традыцыі з'яўляецца таксама ўжыванне слова «Бацька» ў адносінах да Бога Айца, што з'яўляецца адметнасцю перакладу А. К. Клышкі:

«Дык ідзіце, навучыце ўсе народы, хрысцячы іх у імя Бацькі, і Сына, і Святога Духа...».

А. К. Клышка ўпэўнены, што ў беларускай мове, акрамя слова «бацька», няма іншага слова з аналагічным значэннем, але ўсе іншыя пераклады даказваюць адваротнае: Бога мы называем не бацькам, а Айцом Нябесным.

Нельга не згадаць шматгадовай працы па перакладу Свяшчэннага Пісання ксяндза Уладзіслава Чарняўскага (1916–2001). Свае пераклады ён рабіў яшчэ ў 1970-ыя гады мінулага стагоддзя, але яны вельмі доўга не друкаваліся. Толькі ў 1999 годзе

выйшаў Новы Завет у яго перакладзе. Праз чатыры гады, у 2003 годзе, зноў выйшаў Новы Завет у перакладзе ксяндза У. Чарняўскага. Як аказалася, гэта два зусім розныя тэксты, і невядома, каторы з іх сапраўды належыць У. Чарняўскаму.

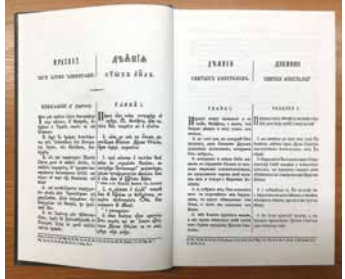
Пераклад ксяндза У. Чарняўскага Мф. I, 18	
Выданне 1999 г.	Выданне 2003 г.
З нараджэннем Езуса Хрыста было так: Калі Маці Яго Марыя была заручана з Язэпам, перш чым пачалі жыці разам, выявілася, што яна цяжарная за справай Духа Святога	Нараджэнне ж Ісуса Хрыста было такім: Калі Маці Яго Марыя была заручана з Язэпам, перш чым яны злучыліся, выявілася, што Яна мае ва ўлонні ад Духа Святога

Нарэшце, у 2012 годзе была выдадзена Біблія ў яго перакладзе, і ў ёй тэкст Новага Запавету адрозніваецца ад двух папярэдніх.

Які тэкст зроблены самім Чарняўскім, гэта застаецца загадкай.

Гаворачы пра апошнія выданні Свяшчэннага Пісання на беларускай мове, трэба абавязкова адзначыць пераклад Евангелля, зроблены Секцыяй па перакладзе літургічных тэкстаў і афіцыйных дакументаў пры Канферэнцыі каталіцкіх біскупаў Беларусі і выдадзены ў 2012 годзе. Гэты пераклад, на жаль, таксама змяшчае шэраг паланізмаў, такіх як Пан, Езус, святыня, Юзаф і г. д.

Наша цяперашняе выданне Новага Запавету з'яўляецца вынікам 25-гадовай працы Біблейскай камісіі Беларускай Праваслаўнай Царквы.



Пераклад зроблены з арыгінальнага грэчаскага тэксту і адпавядае нормам сучаснай літаратурнай мовы, захоўваючы пры гэтым устойлівую царкоўную тэрміналогію. Раней асобнымі выданнямі ўжо выходзілі чатыры Евангеллі і Дзеянні святых Апосталаў у форме тэтраглоты, а таксама багаслужэбнае Свяшчэннае Евангелле ў 2007 г., якое было перавыдадзена ў Польшчы ў 2008 г.

На цяперашні дзень гэта адзіная кніга Свяшчэннага Пісання на беларускай мове, надрукаваная ў Беларусі і перавыдадзена за мяжой.

